

N:o 21.

Ank. till Riksd. Kansli den 22 Mars 1872, kl. 12 midd.

Utlåtande, i anledning af väckta motioner om ändring af gällande stadganden i fråga om skyldighet att bygga och underhålla vägar och broar.

Till följd af erhållna remisser åligger det Lag-Utskottet att afgifva yttrande öfver de uti oförmälda ämne inom Andra Kammaren gjorda framställningar af Herrar *Ola Andersson* (motionen N:o 39), *Sven Håkanson* (motionen N:o 126) och *C. E. Hjelm* (motionen N:o 182).

Af desse har Herr *Ola Andersson* uttalat den åsigt, att skyldigheten att bygga och underhålla vägar och broar borde baseras på de grunder, "att alla de, som genom körslor begagna vägar och broar, skola, såvidt möjligt är, omedelbart eller medelbart dem underhålla; att ingen delning eller klassificering mera skall ifrågakomma, och att till allmänt underhåll upptagas alla lands-, härads-, sockne- och byvägar, men ej enskilda hemmans utfartsvägar till dessa"; hemställande denne motionär, "att Riksdagen i underdånig skrifvelse anhåller, det Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och till Riksdagens pröfning framlägga nådig proposition i frågan i dess helhet på här föreslagna grunder".

Herr *Sven Håkanson* åter har föreslagit: "att, med frångående af de närvarande nog stora föreningarne om väghållningsskyldigheten, densamma från härads-gemensamheten måtte öfverflyttas på socknen och fördelas på hvarje socken särskildt för sig såsom en socknens serskilda angelägenhet; att inom hvarje vägunderhållningsdistrikt en hvar, i förhållande till hans inkomster eller rättare hans bevillning enligt andra artikeln i gällande bevillningsförordning, må kännas skyldig deltaga i de allmänna landsvägarnes underhåll alla årstider efter värde, som af fem ojäfvige gode män bestämmes, af hvilka gode män jordinnehafvarne å gäll-

eller kommunalstämma välja två och de som erlægga bevillning för andra beskattningsföremål äfvenledes två och hvilka fyra tillsammans utse en femte; att vägunderhållningsskyldigheten fortfarande må bestridas af jordinnehafvarne, utan rubbning i förut bestämda ansvarsskyldigheter; att det penningebelopp, som uppkommer genom andra beskattningsföremål än i mantal satt jord, fördelas emellan dem underhållningsskyldigheten tillkommer i förhållande till hvars och ens hemmantal, för hvilket vägunderhållet bestrides; samt att den föreslagna värderingen måtte hvart tionde år förnyas“.

Slutligen har Herr Hjelm föreslagit, att Riksdagen måtte för sin del besluta, “att byaväg skall för dess underhåll indelas på de hemman, verk och lägenheter, som sig deraf begagna; att egendomarnes uppskattningsvärden skola utgöra delningsgrunden; och att vägarne årligen afsynas på sätt för de allmänna vägarne finnes stadgadt“.

Sedan längre tid tillbaka har frågor om allmänna väghållningsbesväret utgjort föremål för representationens öfverläggningar. Redan vid 1853—1854 årens riksdag beslöto Rikets Ständer att i underdänig skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta undersöka enligt hvilka grunder och på hvad sätt bruk och bergverksanläggningar, skattlagda mjöl- och sågqvarnar samt andra fabriksinrättningar på landet kunde åläggas att till vägarne byggande och underhållande bidraga, samt efter vederbörandes hörande nådig proposition i ämnet till Rikets Ständer aflåta; men Kongl. Maj:t förklarade med anledning häraf, att “denna skrifvelse icke borde till någon åtgärd föranleda, helst grunden för och verkställigheten af väghållningsbesvärets inom kommunerna fördelning på andra skattdragande, än dem, hvilka det hittills ålegat, måste — ehvad denna fördelning skedde i det inskränkta omfång, Rikets Ständer föreslagit, eller utsträcktes till de skattskyldige i allmänhet — stå i sammanhang med och i viss mån bero på de till behandling då väckta frågorna om ändring i bevillningsgrunderna och om inrättande af kommunalstyrelser“.

Vid de tvänne näst derpå följande riksdagarne förevar frågan ånyo. Hon återkom jemväl vid riksdagen 1865—1866, då Rikets Ständer uti underdänig skrifvelse den 7 April sistnämnda år, — med uttalande af den åsigt, att skyldigheten att deltaga i väghållningsbesväret borde utsträckas ej allenast till fastigheter af alla slag, utan äfven till en hvar till deltagande i kommunalutskylder förpliktigad person och utgöras efter samma grund som nämnda utskylder, men att dervid likväl borde medgifvas dels vissa undantag med afseende å tjenstemäns löner och pensioner samt några andra med dem jemförliga inkomsttitlar, dels vissa modifikationer med afseende å inkomstbevillningen i allmänhet, helst grunden för kommunalutskyldernas

utgörande, under den korta tid som förflutit från kommunallagens antagande, icke kunde anses hafva undergått de jemkningar, till hvilka omständigheterna torde för-
anleda, och vissa kategorier genom ett ovillkorligt antagande af denna grund för
väghållningskyldigheten möjligen skulle blifva alltför hårdt betungade, — hos Kongl.
Maj:t anhöllo, att Kongl. Maj:t tacktes i öfverensstämmelse härmed låta utarbета
och, så snart ske kunde, till Riksdagen framlägga nådig proposition i ämnet.

Med anledning häraf och sedan Kongl. Kammar-kollegium afgifvit infor-
dradt underdånigt utlåtande i frågan, aflät Kongl. Maj:t till 1868 års Riksdag nå-
dig proposition, hvaruti förklaras, att, hvad anginge frågan huruvida vägrödnings-
och brobyggnadsskyldigheten inom kommunerna å landet borde utsträckas till alla
skattskyldige, vare sig, på sätt Rikets Ständer förutsatt, med eller ock utan iakt-
tagande af undantag för tjenstemäns löner och pensioner samt andra dermed jem-
förliga inkomsttitlar, Kongl. Maj:t ansåge, att, derest ifrågavarande besvär må kunna
öfverflyttas på samhällsklasser, hvilka förut varit derifrån befriade, sådant likväl
icke skäligen kunde i sin helhet på en gång bringas till utförande, att, om en så
genomgripande förändring som dessa besvär fördelning på alla skattskyldige skulle
kunna komma till stånd utan att väcka billig klagan, den måste endast smånigom
genomföras och en dylik fördelning företrädesvis ske i sådana fall, der en allmän
delaktighet kunde med mindre praktiska svårigheter åstadkommas; att härtill läm-
pade sig företrädesvis det åliggande, som af de väghållningsskyldige redan nu be-
stredes genom kontanta tillskott, nemligen vägarnes hållande i fargildt stånd vinter-
tiden vid snöfall; att det icke borde lemnas utan uppmärksamhet, att måhända den
största ojemnheten vid väghållnings- och brobyggnadsbesvärets fördelning, likasom i
fördelningen af kostnaderna för vinterväghållningen, der ploglag vore inrättade, icke
låge så mycket deri, att besvär och kostnader drabbade jordbruket allena, som fast
heldre — åtminstone inom flera orter -- deruti att desamma vore på jorden ytterst
ojemnt fördelade, enär fördelningsgrunden varit och ännu vore hemmanens mantal,
oberoende af deras högre eller lägre värde; att en öfverflyttning på andra samhälls-
klasser af större eller mindre del af detta besvär derföre icke borde ega rum, utan
att samtidigt dermed jemväl ändrades den fördelningsgrund emellan hemmanen, som
hittills varit gällande; att det möjligen kunde ifrågasättas, huruvida den frihet från
deltagande i kostnaden för vinterväghållningen, som i följd af frihet från deltagande
i väg- och brohållningsbesväret, på grund af särskilda Kongl. resolutioner, hitintills
 varit bruk, qvarnar, skattlagda utjordar och lotshemman beviljad, likasom den fri-
het, som i detta hänseende tillkomme säterierna i Skåne, Halland, Blekinge och
Bohus län, borde fortfarande gälla, äfven om en förändring i ifrågasatta syftningen
komme till stånd, men att, då berörda frihet måste anses meddelad endast med
afseende å de förhållanden, som egde rum, då densamma beviljades, eller att väg-
och brohållningen var ett jorden uteslutande åliggande besvär, så torde deraf följa
att tillämpningen af denna frihet förfölle för den del af ifrågavarande besvär som

genom statsmakternas beslut, efter en helt och hållet ny grund, gjordes gemensamt för alla skattskyldige; att rättvisa och billighet dock fordrade, att vid en sådan öfverflyttning jorden fortfarande droge samma andel, som i kommunalförfattningarne vore i afseende å fyrktalsberäkningen iakttaget; men att det syntes icke böra ifrågakomma att befria vissa slag af inkomst från all delaktighet härutinnan; Och fann Kongl. Maj:t, på grund häraf, skäligt "föreslå Riksdagen att, med ändring af föreskriften i Kongl. Förordningen af den 13 September 1790, § 5, må stadgas att, när i öfverensstämmelse med nämnda författning till vägarnes hållande i fargildt stånd under vintertiden vid snöfall s. k. ploglag äro eller blifva inrättade, den för alla ploglagen uti socknen eller häradet belöpande ersättning sammanslås och inom socknen eller häradet fördelas efter den allmänna grund, som gäller för uttagande af kommunalutskylder på landet."

Uti det utlåtande, som häröfver afgafs af 1868 års Lag-Utskott hemställdes, på anförda skäl, att Riksdagen, med förklarande att den funnit sig förhindrad att lemna bifall till berörda nådiga förslag, måtte hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t låta tillvägabringa den utredning, som, enligt hvad i utlåtandet blifvit anmärkt, erfordrades för bedömande af den föreslagna förändringens verkningar inom de särskilda orterna, samt derefter till Riksdagen göra den förnyade framställning i ämnet, hvartill omständigheterna föranledde.

I öfverensstämmelse med denna hemställan beslöt Första Kammaren för sin del, att underdånig framställning i omförmälda syftning skulle till Kongl. Maj:t aflåtas, hvaremot Andra Kammaren, med afslag å Utskottets utlåtande, biföll Kongl. Maj:ts nådiga proposition; och som någon sammanjemkning af Kamrarnes skiljaktiga beslut ej kunde åvägabringas, var således den nådiga propositionen å Riksdagens sida afslagen.

Genom enskilda motioner blef frågan i hela dess omfattning ånyo bragt å bane vid 1869 års riksdag, som, under antagande att frågan om väghållningsskyldigheten i allmänhet skulle, i anledning af Rikets Ständers återopade skrifvelse den 7 April 1866, komma under vidare öfvervägande och behandling inför Kongl. Maj:t, af sådan orsak förklarade, att de härutinnan gjorda framställningar ej kunde till någon åtgärd å Riksdagens sida föranleda; men deremot, beträffande vinterväghållningen, aflät till Kongl. Maj:t underdånig skrifvelse med anhållan, att Kongl. Maj:t täcktes låta tillvägabringa den utredning, som erfordras för bedömande af den föreslagna förändringens verkningar inom de särskilda orterna, samt derefter till Riksdagen göra den förnyade framställning i ämnet, hvartill omständigheterna kunde föranleda.

Förnyade framställningar i ämnet gjordes af enskilda motionärer vid 1870 års riksdag, som dock, enligt hemställan af dåvarande Lag-Utskott, lemnade dessa framställningar utan afseende, emedan frågan i hela dess vidd ansågs vara beroende på åtgärd af Kongl. Maj:t.

Det är bekant, att Kongl. Maj:t infortrat länsstyrelsernas och landstingens yttranden i fråga om förändrad lagstiftning angående skyldigheten att bygga och underhålla större broar och färjor, i syftning att utsträcka detta besvär till alla dem, som erlægga kommunalutskylder, och att, för åstadkommande af en jemnare och billigare fördelning af kostnaden, antaga landstingsområdet i stället för häradet till gemensamhet. Och beträffande Riksdagens nyssberörda underdåniga skrifvelse af den 11 Maj 1869, om ändring i gällande föreskrifter rörande skyldigheten att hålla allmänna vägarne i fargildt stånd vintertiden, inhemtas af Justitie-ombudsmannens till innevarande riksdag afgifna berättelse, att detta ärende, när berättelsen afgafs, var i Kongl. Civil-departementet under beredning till föredragning.

Då häraf vill synas, såsom om Kongl. Maj:t tills vidare lemnat åsido frågan om väghållningsskyldigheten i allmänhet, hvartill också någon anledning kunde förefinnas i den omständighet, att den vid 1869 års riksdag aflåtna underdåniga skrifvelse endast afsåg vinterväghållningen, har Utskottet, som är af den mening, att förstnämnda fråga, lika väl som den om vinterväghållningen, bör så snart ske kan bringas till sin lösning, trott sig böra, i anledning af Herrar Ola Anderssons och Sven Håkanssons ifrågavarande motioner, så vidt de afse allmänna vägar, vördsamt hemställa,

1:o att Riksdagen, under åberopande af ofvanberörda underdåniga skrivelser af den 7 April 1866 och den 11 Maj 1869, måtte hos Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t, så snart ske kan, låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till de förändringar i fråga om väghållningsbesväret i allmänhet, hvartill omständigheterna må finnas föranleda.

Vidkommande Herr Ola Anderssons förslag, i hvad det åsyftar att äfven byvägar måtte till allmänt underhåll upptagas, äfvensom Herr Hjells ofvanberörda motion rörande dylika vägar, så är genom Kongl. Resolutionen den 8 Januari 1735 stadgadt, att s. k. byvägar böra underhållas af dem, som sig deraf betjena; Och då detta stadgande har sin naturliga grund deruti, att dessa vägar icke kunna anses vara af något synnerligt gagn för den större allmänheten, utan hufvudsakligen endast för det eller de bylag, dit de leda, torde det ej vara välbetänkt att härutinnan göra ändring. I den mån en enskild väg, som tjänar till utfartsväg för by eller hemman, börjar att allmännare begagnas, ankommer det på vederbörande myndighet att, då fråga derom väckes, pröfva huruvida en sådan väg må till allmänt underhåll indelas.

Förhållandena i afseende på byvägar lära på särskilda orter vara så olika, att de icke lämpligen kunna genom ett generelt stadgande regleras, på sätt Herr Hjelm föreslagit. Denna angelägenhet synes fortfarande böra öfverlemnas åt bymännen sjelfva, hvilka, derest öfverenskommelse om vägarnes underhåll och om grunden därför ej kan träffas, ega att få tvisten afgjord genom domstols beslut.

På grund häraf får Utskottet hemställa,

2:o att Herrar Ola Anderssons och Hjelm i dessa hänseenden gjorda framställningar ej måtte af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 21 Mars 1872.

På Utskottets vägnar:

Eric Sparre.

Reservationer:

af Herr Grefve *Mörner* och Herr *Caspersson* emot Utskottets hemställan i första punkten; samt
af Herr *Sven Nilsson* emot den i andra punkten gjorda hemställan.
